

Ilgtspējīgas attīstības mērķi un pilsētu plānošana

Gunta Lukstiņa
Latvijas Universitāte
03.11.2021. LPS

ANO Dienaskārtība - 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi, IAM, 169 apakšmērķi

un ANO Klimata konference COP26 2021 Glāzgovā

**UN CLIMATE
CHANGE
CONFERENCE
UK 2021**

IN PARTNERSHIP WITH ITALY

IAM Nr.11 «Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas»

- 11.1. Līdz 2030. gadam nodrošināt visiem piekļuvi pienācīgiem un drošiem **mājokļiem** un **pamatpakalpojumiem** par pieejamu cenu un sakārtot **graustus**
- 11.2. Līdz 2030. gadam nodrošināt visiem piekļuvi drošām, cenas ziņā izdevīgām, pieejamām un **ilgtspējīgām transporta sistēmām**, uzlabot ceļu satiksmes drošību, jo īpaši paplašinot sabiedrisko transportu, īpašu uzmanību pievēršot vismazāk aizsargāto iedzīvotāju, sieviešu, bērnu, cilvēku ar invaliditāti un vecu cilvēku vajadzībām
- 11.3. Līdz 2030. gadam **uzlabot iekļaujošu un ilgtspējīgu urbanizāciju** un iesaistošu, integrētu un **ilgtspējīgu apdzīvotu vietu plānošanas un pārvaldības spēju** visās valstīs
- .....

IAM Nr.11 «Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas»

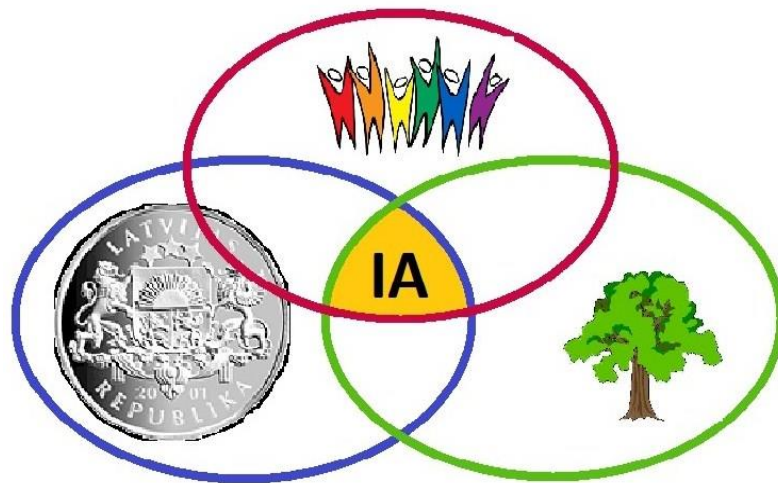
- .....
- 11.a Atbalstīt pozitīvas ekonomiskās, sociālās un ekoloģiskās **saites starp pilsētu, piepilsētu un lauku teritorijām, nostiprinot valsts un reģionālās attīstības plānošanu**
- 11.b Līdz 2020. gadam ievērojami palielināt to pilsētu un apdzīvotu vietu skaitu, kuras pieņem un īsteno **integrētas politikas un plānus attiecībā uz iekļaušanu, resursu efektivitāti, klimata pārmaiņu mazināšanu, pielāgošanos šādām pārmaiņām un noturību pret katastrofām**, un atbilstoši Sendai Katastrofu risku mazināšanas rīcības plānam 2015.–2030. gadam attīstīt un īstenot vienotu katastrofu riska pārvaldību visos līmeņos
- 11.c Atbalstīt vismazāk attīstītās valstis — cita starpā sniedzot finansiālu un tehnisku palīdzību — **ilgtspējīgu un izturīgu ēku būvniecībā**, izmantojot vietējos materiālus

Ilgtspējīga attīstība un izaugsme/augšana

- **Attīstība** (*development*) nozīmē izmaiņas laikā, tā ietver kvalitatīvas izmaiņas, var ietvert samazināšanos
  - **Lai būtu iespējama ilgtspēja, ir lietas, kuru izaugsmei ir jāapstājas vai jāsamazinās**
- **Izaugsme, augšana** (*growth*) nozīmē ekspansiju laikā, izplešanos, paplašināšanos

(Alan Atkisson,
THE SUSTAINABILITY TRANSFORMATION.
HOW TO ACCELERATE POSITIVE CHANGE IN CHALLENGING
TIMES)

IA zīmējums no studentu prezentācijas

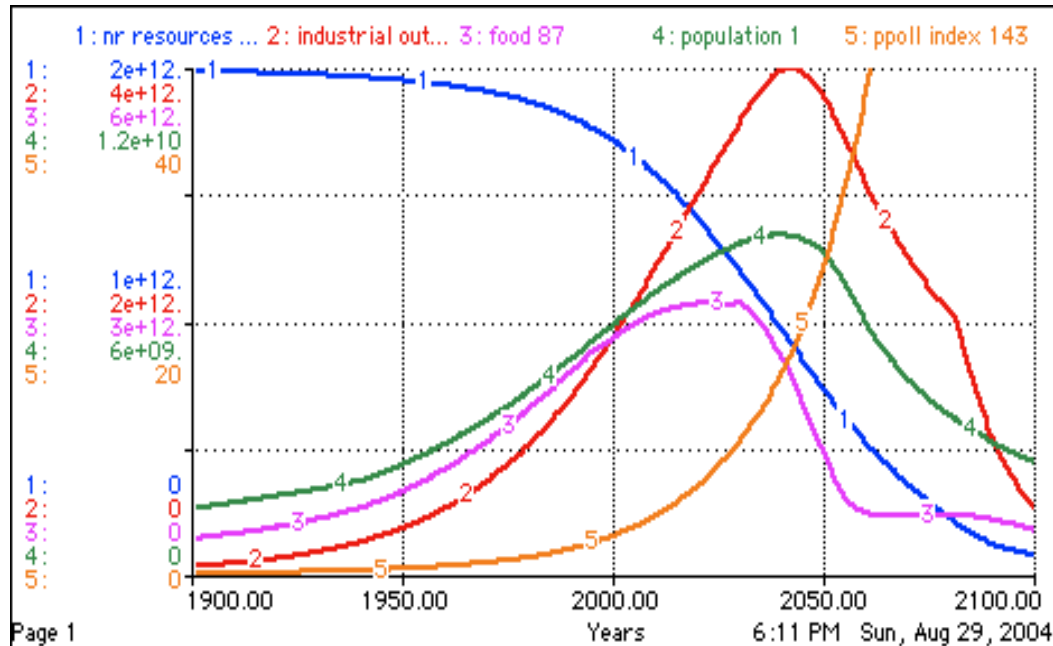
Romas kluba goda biedra Dennisa Meadows viedoklis

no prezentācijas „*Resursu efektivitāte – dzīvespriecīgu pašvaldību atslēga*” ICLEI konferencē Seviljā 2007

- **Enerģijas un resursu izmantošana ir pāraugusi ilgtspējības līmeni**
- Enerģijas un resursu izmantošana nākošajās desmitgadēs samazināsies
- Gaidāms pieaugošs naftas deficīts

Globālās izmaiņas ... no Dennis Meadows, grāmatas Izaugsmes limiti
autora (*Limits to Growth; Beyond the Limits*), prezentācijas Seviljā 2007
Uzšaušanās (lēciens) un sabrukums *Overshoot and Decline*

- **Resursi**
- **Rūpniecības produkcija**
- **Pārtika**
- **Piesārņojums**
- **Iedzīvotāji**

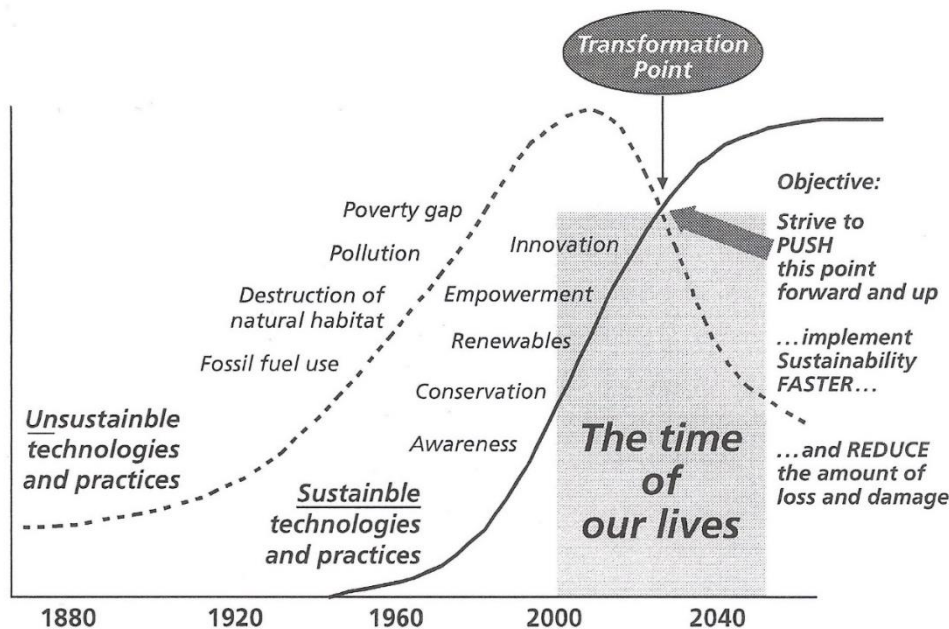
Page 1

?

State of the World

Cerību diagramma - uzdevums paātrināt neilgtspējīgu risinājumu aizvietošanu ar ilgtspējīgiem

No AtKisson A. Pārveidojot Baltijas jūras reģionu. Ceļš kā īstenot Ilgtspējīgas attīstības mērķus. ES BJRS Stratēģijas Forums 2016.

(Transforming the Baltic Sea Region. A pathway for the realization of the Sustainable Development Goals. EUSBSR Strategy Forum 2016)

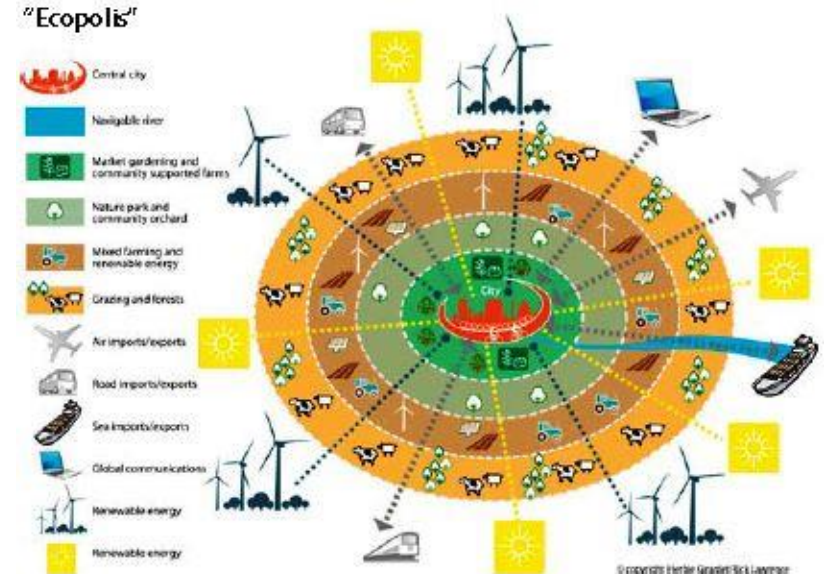
Pilsētu ilgtspējīga attīstība saskaņā ar IAM - kustības, virzieni pilsētu plānošanā, jauni uzsvāri, politikas, ...

- Ilgtspējīgas pilsētas
- Ilgtspējīgas kopienas
- Dzīvespriecīgas teritoriālās kopienas
- Gudras, viedas izaugsmes pilsētas (*Smart growth*)
- Dzīvīgas pilsētas (*Liveable Cities*)
- Kompaktas pilsētas (*Compact city*)
- *Pielāgoties spējīgas, elastīgas pilsētas (Resilient city)*
- *Zaļā pilsēta (Green city), Ainavu pilsēta (Landscape city) Symbiotic city, Biophilic city, Healing city*
- *Atjaunoties spējīga pilsēta (Regenerative City), Radošā pilsēta (Creative city), ...*
- *Atdzimt spējīgā Sestā viļņa pilsēta, ...*

Atjaunoties spējīga, reģeneratīva, pilsēta

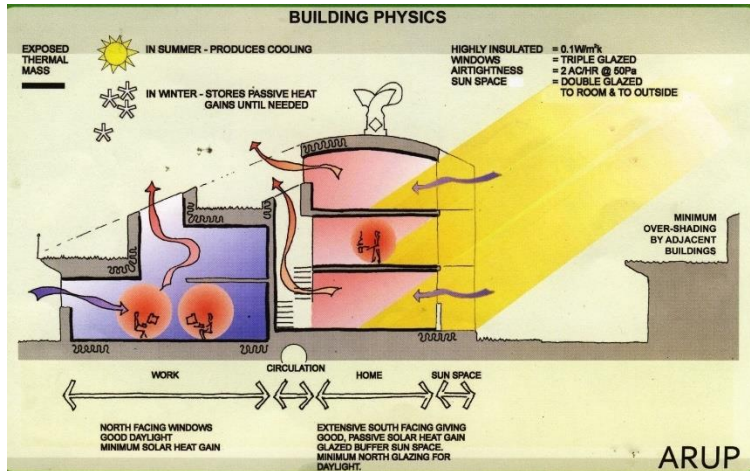
- No pilsētas kā lineāri dabas resursus patērējoša organisma uz pilsētu - resursu aprites organismu (pilsētu metabolisms)
- Iespēja/izaicinājums atrast ceļus, kā pastāvīgi atjaunot dabiskās sistēmas, no kurām tiek ņemti resursi

(Atjaunoties spējīgas pilsētas, Pasaules nākotnes padome, Hafen pilsētas Universitāte, Pilsētu un klimata izmaiņu komisija)

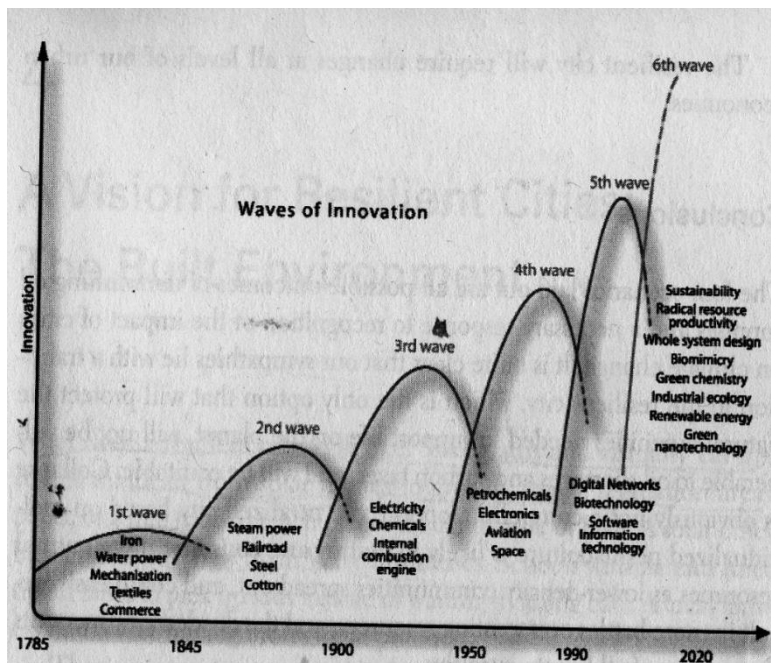

Pirmā nulles enerģijas apkaime Lielbritānijā - BedZED

- Nulles enerģijas attīstība, saules enerģija
- Ūdens cirkulāra aprīte
- Apvienotā biomasas siltuma - vēsināšanas sistēma

Atdzimt spējīgā Sestā vilņa pilsēta

Seši inovāciju soļi – vilņi veido globālo telpu un pilsētas
Laiks ir pienācis **PILSĒTU ATTĪSTĪBAS SESTAJAM VILNIM**

6. Ilgtspējība, radikāla resursu produktivitāte, sistēmu projektēšana, biomīmika, industriālā ekoloģija, atjaunojamā enerģija, zaļā nanotehnoloģija

5. Digitālie tīkli, biotehnoloģija, programmatūra, informācijas tehnoloģijas

4. Naftas ķīmijas produkti, elektronika, aviācija, kosmos

3. Elektrība, ķīmija, iekšdedzes dzinēji

2. Tvaika mašīnas, dzelzsceļš, kokvilna

1. Mehanizācija, dzelzs un ūdens spēks

Atdzimt spējīgā Sestā vilņa pilsēta

Sestā vilņa pilsētas ilgtspējības principi:

1. **Atjaunojamās enerģijas pilsēta:** Pilsētas apbūvētās daļas nodrošinātas/apgādātas tikai ar atjaunojamo enerģiju/tehnoloģijām, sākot no ārtelpas līdz apbūvei, ēkām
2. **Oglekļa neitrāla pilsēta:** Katra dzīvojamā māja vai darījumu ēka, katra pilsētas apkaime - oglekļa neitrāla
3. **Decentralizēta pilsēta:** Pilsēta pārmainīsies - no liela mēroga centralizētas elektrības, ūdens un atkritumu sistēmu izmantošanas uz maza mēroga, apkaimes sistēmām
4. **Fotosintētiska pilsēta:** Pilsēta ar potenciālu piesaistīt atjaunojamo enerģiju un sagādāt/ražot pārtiku uz vietas, veidojot zaļās pilsētas infrastruktūru

(pēc P.Newman)

Pilsētu ilgtspējīga attīstība – plānojama, vērtējama

ANO IAM 11.3. Līdz 2030. gadam uzlabot iekļaujošu un ilgtspējīgu urbanizāciju un iesaistošu, integrētu un **ilgtspējīgu apdzīvotu vietu plānošanas un pārvaldības spēju** visās valstīs

ANO Jaunā urbānā dienas kārtība (*New Urban Agenda*) 2016

Kioto deklarācija par Ilgtspējīgām pilsētām un cilvēku dzīvotnēm visiem (*Quito Declaration on Sustainable Cities and Human Settlements for All*)

94. Mēs īstenosim **integrētu plānošanu, kuras mērķis ir līdzsvarot īstermiņa vajadzības ar ilgtermiņa vēlamu rezultātu... Mēs īstenosim un sistemātiski izvērtēsim šos plānus ...**

Virzības ilgtspējas virzienā vērtēšanai

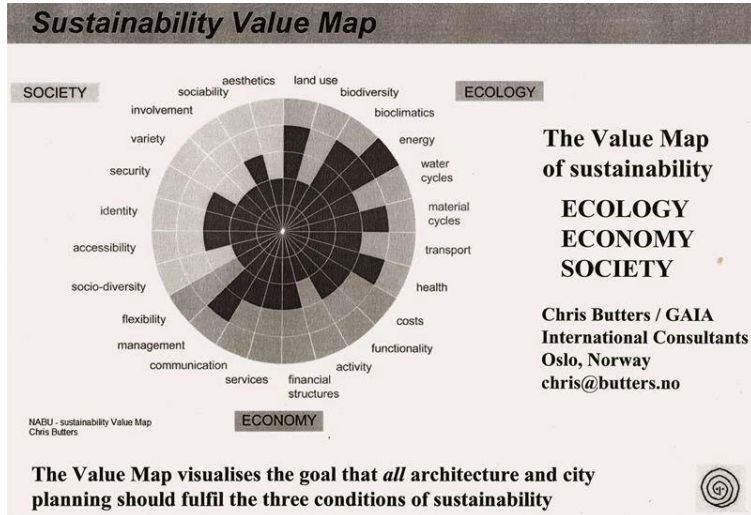
- jāizstrādā un jāvienojas par **ilgtspējības indikatoriem**, kuri
  - pārrauga progresu
  - informē iedzīvotājus par situāciju pašvaldībā
  - tiek izmantoti projektu plānošanā

Virzības ilgtspējīgas attīstības virzienā vērtēšana – indikatori un sistēmas

Aplikācija/rīks, lai vietējā līmenī lokalizētu ANO IAM,
virzītu pilsētas ilgtspējas virzienā

Chris Butter Ilgtspējības vērtību karte

The Reference Framework for Sustainable Cities

Information provided by

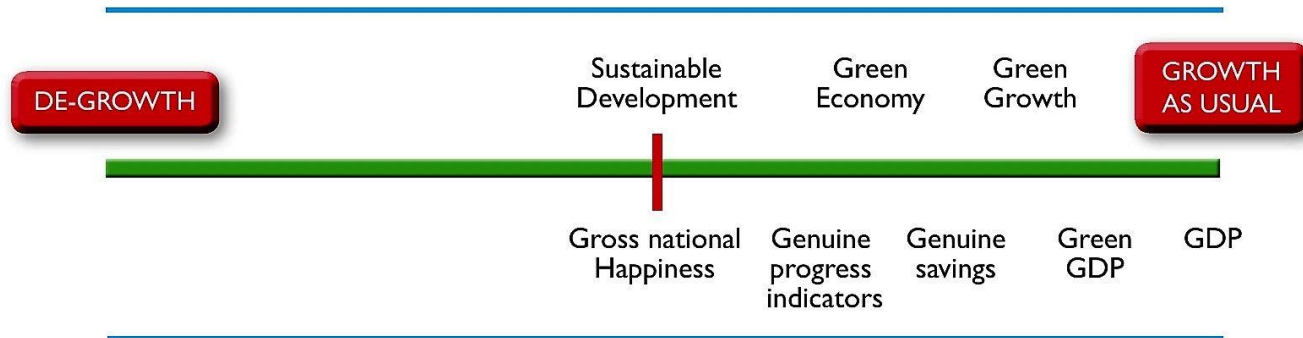
PLATFORM3L

ICLEI
Local Governments
for Sustainability

Alternatīvu indikatoru spektrs skalā no «izaugsmes kā parasti» līdz radikālajam – «izaugsmes mazināšanai»

Frameworks

Indicators

Figure 4: The spectrum of alternative economic frameworks and indicators, in conceptual terms, from radical (“De-Growth”) to mainstream (“Growth as Usual”). In practice, the difference between these concepts and their definitions can often be quite blurry. Analysis by AtKisson Sustainability.

Latvijas zinātnieku devums ilgtspējīgas attīstības mērīšanā

Latvijas zinātnieku izstrādāts rīks – pilsētas ilgtspējīgas attīstības matemātiskais modelis ar pašvaldības funkcionalitātei atbilstošiem indikatoriem, kuri saskaņā ar ANO mērķiem

Paldies par Jūsu uzmanību!

